

POSTANOWIENIE

24 stycznia 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Kamil Zaradkiewicz

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 24 stycznia 2025 r. w Warszawie
zażalenia M.L. i M.L.(1)
na wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu
z 13 maja 2022 r., I ACa 175/22,
w sprawie z powództwa M.L. i M.L.(1)
przeciwko Bank spółce akcyjnej w W.
o zapłatę i ustalenie,

- 1) podejmuje zawieszone postępowanie,**
- 2) uchyla zaskarżony wyrok, pozostawiając rozstrzygnięcie
o kosztach postępowania zażaleniowego w orzeczeniu
kończącym postępowanie w sprawie.**

[M.O.]

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 3 grudnia 2021 r. Sąd Okręgowy we Wrocławiu, w sprawie z powództwa M.L. i M.L.(1) przeciwko Bank S.A. w W. o zapłatę i ustalenie, oddalił powództwo o zapłatę (pkt I), ustalił nieistnienie stosunku prawnego z umowy kredytu nominowanego do CHF zawartej przez strony postępowania (pkt II), zniósł wzajemnie koszty procesu (pkt III).

Powodowie dochodzili zasądzenia od strony pozwanej łącznie na ich rzecz kwoty 83 053,00 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia

30 sierpnia 2020 r. do dnia zapłaty tytułem zwrotu nienależnych świadczeń spełnionych przez powodów na rzecz pozwanej w okresie od 20 listopada 2010 r. do 20 maja 2020 r. w związku z wykonywaniem umowy kredytu hipotecznego nominowanego do CHF zawartej 18 kwietnia 2005 r. pomiędzy stronami oraz ustalenia nieistnienia pomiędzy stronami stosunku prawnego wynikającego ze wskazanej wyżej umowy kredytu; ewentualnie, w przypadku uznania przez Sąd związania stron umową kredytu, powodowie wniesli o zasądzenie od strony pozwanej łącznie na ich rzecz kwoty 24 843,97 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia 30 sierpnia 2020 r. do dnia zapłaty, tytułem zwrotu nienależnych świadczeń w postaci różnicy pomiędzy wysokością rat kapitałowo - odsetkowych spełnionych przez powodów na rzecz pozwanej w okresie od 20 listopada 2010 r. do 20 maja 2020 r. na podstawie umowy kredytu hipotecznego wskazanej powyżej a wysokością rat należnych po wyeliminowaniu z umowy niedozwolonych postanowień umownych.

Apelację od wyroku Sądu I instancji wniósł pozwany zaskarżając ten wyrok w części, w jakiej Sąd I instancji ustalił nieistnienie stosunku prawnego z umowy kredytu hipotecznego zawartej przez strony postępowania.

Na skutek rozpoznania apelacji pozwanej Sąd II instancji uchylił wyrok Sądu I instancji w punktach II i III i przekazał temu Sądowi sprawę do ponownego rozpoznania z pozostawieniem rozstrzygnięcia o kosztach postępowania apelacyjnego.

Podstawą takiego rozstrzygnięcia było przyjęcie przez Sąd *ad quem*, że nie zaistniały podstawy do uwzględnienia powództwa głównego.

Sąd II instancji nie podzielił przede wszystkim stanowiska Sądu *a quo* o istnieniu podstaw do uznania nieważności umowy kredytu na podstawie art. 58 § 1 k.c. Sąd *ad quem* nie stwierdził również, by umowa ta mogła zostać uznana za nieważną z powodu abuzywności części jej postanowień.

Jako abuzywne zostały bowiem ocenione przez Sąd II instancji postanowienia umowy kredytu przewidujące przeliczenie wartości kapitału przy jego wypłacie i przeliczanie transz wyrażanych w walucie obcej w harmonogramie w oparciu o „kurs kupna walut dla CHF ustalony przez bank i obowiązujący w banku

w dniu wypłaty środków”, ponieważ wysokość kredytu i rat kredytu była ustalana przez bank według reguł nieznanych kredytobiorcy (nawet jeżeli bank postępował w tym przypadku według ścisłych, znanych mu procedur).

Sąd II instancji zauważył również, że w przypadku kredytu indeksowanego (czy denominowanego) w walucie obcej oprócz odsetek kredytobiorca ponosi koszty zmian kursowych i kursów walut przyjętych w danym banku (spread walutowy), a zatem kredytobiorca powinien już w chwili zawierania umowy znać mechanizm ustalania tych kosztów, by mieć świadomość konsekwencji ekonomicznych tych postanowień.

Powołane wyżej postanowienia umowy kredytu, w ocenie Sądu *ad quem*, nie wskazują na jasne mechanizmy odnoszące się do ustalania kursu CHF i w konsekwencji nie wskazują nawet na istnienie wynagrodzenia, jakie w tym zakresie *spread* walutowy zawierał. Takie zaś postanowienie umowne wypełnia przesłankę, o której mowa w art. 385³ pkt 20 k.c., dającą kontrahentowi konsumenta uprawnienie do określenia lub podwyższenia ceny lub wynagrodzenia po zawarciu umowy, a więc należało je uznać za niedozwolone. Sąd II instancji stanął na stanowisku, że zastrzeżenie w umowie możliwości jednostronnego określania należnego bankowi wynagrodzenia i wysokości kredytu według tabel kursowych banku stanowi o rażącym naruszeniu interesów powodów jako konsumentów.

W ocenie Sądu *ad quem* rację też mieli powodowie wskazując na abuzywny charakter klauzuli modyfikacyjnej zawartej w § 4 ust. 1 umowy kredytu, określającej warunki zmiany wysokości stopy oprocentowania kredytu, ponieważ zakwestionowane przez nich postanowienie zostało sformułowane w sposób wysoce niejednoznaczny.

Po pierwsze, zbyt ogólnikowo wskazuje czynniki (parametry), od których zmiany może zależeć zmiana stopy procentowej kredytu (co prawda wskazuje ono na pewne okoliczności, których zaistnienie może skutkować zmianą oprocentowania, nie sposób jednak uznać, aby okoliczności te zostały określone konkretnie, tj. w taki sposób, aby możliwa była ich weryfikacja przez kredytobiorców i przez sąd).

Po drugie, nie sposób uznać za jednoznaczne w rozumieniu art. 385 § 2 k.c. sformułowania „w każdym czasie, odpowiednio do zmiany jednego lub kilku z niżej wymienionych czynników”, ponieważ nie wskazuje ono w sposób niebudzący wątpliwości w odbiorze przeciętnego konsumenta skali czy proporcji, w jakiej może nastąpić ewentualna zmiana stopy procentowej kredytu w stosunku do zmiany wskazanych w tym postanowieniu parametrów.

W świetle powyższych rozważań Sąd II instancji doszedł do przekonania, że powodowie nie byli związani postanowieniami umowy, które dotyczyły klauzul indeksacyjnych odwołujących się do tabel kursowych banku oraz możliwości zmiany oprocentowania.

Za abuzywną nie została natomiast uznana przez Sąd *ad quem* klauzula zawarta w § 5 ust. 5 umowy kredytu. Klauzula ta przewiduje, w ocenie Sądu II instancji, jasne i precyzyjne, i co do zasady nie naruszające interesów konsumenta, zasady przeliczania - poprzez przyjęcie spłaty rat kredytu w dacie wpływu środków na rachunek kredytu w kwocie przeliczanej na CHF wg kursu sprzedaży obowiązującego w NBP na dzień przed datą wpływu środków do banku.

W ocenie Sądu II instancji z pominięciem zakwestionowanych i nieprecyzyjnych co do mechanizmów powstawania tabel kursowych postanowień, umowa nadal może obowiązywać i być wykonywana.

Sąd *ad quem* stanął na stanowisku, że uznanie skutku w postaci nieważności całej umowy w związku ze wskazanymi wyżej umownymi postanowieniami abuzywnymi prowadziłoby do niczym nieusprawiedliwionego zwolnienia dłużnika z zobowiązania, a w wielu przypadkach do upadku zabezpieczeń i nieściągalności kwot udzielonych przecież w znacznych rozmiarach świadczeń pieniężnych. Taki skutek, stanowiący podstawę zaskarżonego wyroku, nie jest, w ocenie Sądu II instancji, możliwy do zaakceptowania i nie znajduje uzasadnienia w obowiązujących przepisach.

Zgodnie z wytycznymi zawartymi w uzasadnieniu wyroku Sądu *ad quem* Sąd I instancji przy ponownym rozpoznaniu sprawy powinien rozpoznać zgłoszone żądanie ewentualne przy założeniu, iż roszczenie główne pozostaje bezzasadne.

Zażalenie na wyrok Sądu II instancji wnieśli powodowie zaskarżając go w całości i formułując w zażaleniu zarzut naruszenia art. 386 § 4 k.p.c. poprzez jego zastosowanie w sytuacji, gdy nie zaistniała żadna z przesłanek warunkujących możliwość jego zastosowania, tj. nie doszło do nierozpoznania istoty sprawy oraz wydanie wyroku nie wymagało przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie zasługiwało na uwzględnienie.

Postępowanie zażaleniowe w niniejszej sprawie zostało zawieszone do czasu rozstrzygnięcia przez Sąd Najwyższy zagadnienia prawnego: czy sąd drugiej instancji, rozpoznając apelację od wyroku uwzględniającego żądanie główne, oparte na założeniu nieistnienia stosunku prawnego wynikającego z umowy (zwłaszcza na założeniu nieważności umowy), i uznając żądanie główne za nieuzasadnione, powinien rozpoznać żądanie ewentualne, oparte na założeniu abuzywności niektórych postanowień tej umowy, nieprowadzącej jednak do nieistnienia stosunku prawnego wynikającego z tej umowy, o którym to żądaniu sąd pierwszej instancji nie orzekł, czy też powinien uchylić zaskarżony wyrok i przekazać sprawę do ponownego rozpoznania (art. 386 § 4 k.p.c.)?

Na skutek rozpoznania powyższego zagadnienia prawnego Sąd Najwyższy podjął w dniu 3 lipca 2024 r., III CZP 61/23, uchwałę o następującej treści: jeżeli sąd drugiej instancji, w wyniku rozpoznania apelacji od wyroku uwzględniającego żądanie główne, uznaje to żądanie za niezasadne, powinien zmienić zaskarżony wyrok, oddalając żądanie główne i oznaczając zmieniony wyrok jako częściowy, oraz uchylić zawarte w nim rozstrzygnięcie o kosztach procesu. W takim wypadku sąd drugiej instancji pozostawia rozpoznanie żądania ewentualnego sądowi pierwszej instancji.

W niniejszej sprawie żądanie główne dochodzone przez powodów obejmowało dwa roszczenia: roszczenie o zapłatę określonej kwoty oraz roszczenie o ustalenie nieistnienia stosunku prawnego z uwagi na nieważność umowy kredytu zawartej przez strony postępowania. Sąd I instancji uwzględnił częściowo żądanie główne, ustalając nieistnienie stosunku prawnego oraz

oddalając żądanie główne w zakresie roszczenia o zapłatę. Z uwagi na to, że oba roszczenia składające się na żądanie główne oparte były na założeniu nieważności umowy kredytu i Sąd I instancji częściowo uwzględnił to żądanie, nie orzekał on w ogóle o żądaniu ewentualnym opartym na założeniu, że umowa kredytu, mimo zawarcia w niej klauzul niedozwolonych, wiąże strony w pozostałym zakresie.

Sąd II instancji, rozpoznając apelację wniesioną przez pozwaną, nie podzielił oceny prawnej Sądu *a quo* o nieważności umowy kredytu na podstawie art. 58 § 1 k.c., jak również nie stwierdził podstaw do uznania jej nieważności z uwagi na zawarcie w niej postanowień abuzywnych. W konsekwencji Sąd *ad quem* uchylił wyrok Sądu I instancji w punktach II i III i w tym zakresie przekazał sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji, który powinien rozpoznać żądanie ewentualne, mając na uwadze, że żądanie główne jest bezzasadne.

Powyższe rozstrzygnięcie, w świetle uchwały Sądu Najwyższego z 3 lipca 2024 r., III CZP 61/23, należy uznać za nieprawidłowe. Sąd II instancji, uznając żądanie główne za niezasadne, powinien zmienić wyrok Sądu I instancji w zakresie punktu II i oddalić powództwo w tym zakresie (co do żądania ustalenia nieistnienia stosunku prawnego), oznaczając zmieniony wyrok jako częściowy oraz uchylić zawarte w tym wyroku rozstrzygnięcie o kosztach procesu. Brak było natomiast podstaw do uchylenia wyroku Sądu I instancji w zakresie punktu II i swobodnego „przerzucenia” na Sąd *a quo* oddalenia powództwa w zakresie żądania głównego, tak jak uczynił to Sąd II instancji.

Z tych względów, na podstawie art. 394¹ § 1¹ i 3 w zw. z art. 398¹⁵ § 1 k.p.c., orzeczono jak w sentencji postanowienia, pozostawiając rozstrzygnięcie o kosztach postępowania zażaleniowego w orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie (art. 108 § 2 w zw. z art. 398²¹ w zw. z art. 391 § 1 w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c.).

SSN Kamil Zaradkiewicz

[M.O.]

[a.ł.]